

פרשה חמישית: תמר

הרביעי

אשה אחת ישבה לרגלי יעקוב, עתיר-הקורות באֶלוֹנֵי-מֶרָא אשר בחברון הבירה, או בסמוך אליה, בארץ כנען. לעיתים קרובות ישבו פה, בין במשכך הצמר, אצל הפתח, במקום שהיה האב יושב לפני ימים רבים עם ילד־שעשועיו, בשעה שהוציא זה מידיו את כתונת־הפסים בתחבולותיה, ובין תחת עץ־התורה והתעודה, או על מעקה הבאר הקרובה, מקום שמצאנו את הנער הערום בפעם הראשונה לאור הירח בשעה שאביו היה תר אחריו בדאגתו, נשען על מטהו. איך קרה איפוא, שתהיה אשה זו יושבת עמו, פה או שם, פניה נשואות אליו, מאזינה אל דבריו? מאין באה אשה זו, הצעירה והרצינית, הנראית לעיתים קרובות כל כך, כשהיא יושבת לרגליו, מיזמי היא?

שמה היה תמר. —

משיטים אנו את עינינו על פני המאזינים, והנה, רק במועטים מאוד, רק פה ושם, אנו מגלים אותותיו של אור הידיעה. מסתבר, שמרבית בני־האדם שהתקהלו בשביל להקשיב אל נסיבותיו המדויקות של סיפור־מעשה זה אינם בקיאים אף בעובדותיו היסודיות, או שנעלמו מזכרונם. היה עלינו להטיל בהם דופי בגלל כך, — לולא היתה הבורות הכללית יפה בעיני המספר מאידך גיסא, ולולא היתה זו מסייעת בידו, הואיל והיא המגבירה את חשיבות פעולתו.

ובכן איפוא באמת אינכם יודעים עוד, ועד כמה שזכור לכם, מעולם לא ידעתם, מי היא תמר. היא היתה אשה כנענית, נודעת בתחילה כאחת מבנות הארץ, ולא יותר; אולם אחר־כך היתה בנְאֻהָ של בן־יעקוב, דהיינו כלתו של יהודה, הבן הרביעי, כביכול נכדת־המבורך בנישואיה; אבל בראש־לכול מעריצתו ותלמידתו בתורת־החיים והאלוהים, שענייה תלויות בשפתותיו ונשואות אל פניו החגיגיות בכוונת־לב עצומה כל־כך, עד שגם לבו של הישיש השפול נפתח לה בלי שיו, ואף נתאהב בה במקצת.

כי טיבה של תמר היה עשוי, באורח המעיק עליה עצמה, תערובת מזוהה של הזמרת־אופי ושקידה דתית (אשר על־כורחנו נצטרך עוד לכנות אותה בשם חריף יותר) ואותה תעלומה נפשית־גופנית שבכוח־המשיכה העשרתתי, — והן מודעת היא, עד איזה גיל זקנה עלולה להגיע הנכונות לקבלת השראה כזאת בנשמה המטפחת את רגשותיה ברוך ובהדרת־כבוד.

* על־דבר „בנְאֻהָ” (Söbain) עי' לעיל, כרך ג', „יוסף במצרים”, ע' 147, בהערה. —

מאז מותו של יוסף, רוצה לומר, על-ידי אותה חוויה מוחצת, שנראתה בתחילה כה בלתי-ניתנת להתקבל, עוד הוסיף הודו האישי של יעקוב להתעלות. משתפש ההרגל את המקום היצא לו, משדללו מעייני מחלוקתו עם האלوهים, וגזירתו האכזרית של אל זה מצאה פתח ונכנסה אל טבעו, שבתחילה מסתגר היה בעקשנות נואשת, מיד נהפכה החוויה והיתה למקור המעשיר את חייו, תוספת על כובד משקל-קורותיו, שעשתה את הרהוריו — בשעה ששקע בהרהורים — עתירי-ארשת יותר משהיו תדיר, מושלמים-ציוריים יותר בטיבם, עד שכל הרואהו בכך נתמלא רגש של קדושה ומורא, וכך היו הבריות מלחשים איש באוזני ריעהו: „הביטו, ישראל מהרהר בקורותיו!“ ארשת עושה רושם; זהו טבע הדברים. שני אלה צמודים היו מאז ומעולם, ותמיד היתה הראשונה מכוונת את עצמה במקצת אל השני, ואין בכך משום טעם לגיחוך כלל, ובלבד שעיקרה של ארשת לא יהיה מעשה-להטים וריקני, משמע, שיהיה כובד-משקל הקורות שורר בה באמת וחיים של ממש יהיו צפונים מאחוריה. במקרה כזה אין מקום אלא, אולי, לבת-שחוק של הידור-כבוד.

תמר, ילידת הארץ, לא ידעה גם שחוק אשר כזה. רוממותו של יעקוב נתנה בה רושם עמוק, מיד לאחר שנכנסה לתחום חייו, ודבר זה לא על-ידי יהודה, בנה הרביעי של לאה, התרחש, ולא על-ידי שני בניו של יהודה, שנשארו אותה לאשה, זה אחר זה. ידוע המעשה — וכן ידועות נסיבות-הלוואי המופלאות והסתומות: אבדן שני בני יהודה.

אולם, בלתי-ידוע הוא יחסה של תמר אל יעקוב, אף-על-פי שהוא משמש תנאי בלתי-נמנע לאותו מקרה צדדי, לאותה מעשה הנספחת בשולי סיפורנו — שמשלבים אנו אותה כאן —, אך לא בלי לזכור את העובדה, שסיפור זה, אשר בצדק ייקרא סיפור-מדוחים-ופיתויים, הואיל והוא מדיח ומפתה אותנו לתיאור פרטים מדוקדקים, דהיינו סיפור קורות יוסף ואחיו עצמו, איננו אלא כגון אירוע חגיגי המשולב בתוך עלילת-גיבורים עצומה ממנו במידותיה בלא דמיון כלל.

תמר, בת-הארץ, בת עובדי-אדמה פשוטים ועובדי-בעל, אשר חייה התרחשו בתוך המעשיה שבתוך המעשיה — האם היה לה מושג ממציא אותה של עובדה זו? תשובתנו היא: כן, על-כל-פנים, כן, ראיה לדבר התנהגותה הדוחה והנהדרת כאחת, התנהגותה המיוסדת על רצינות עמוקה.

לא לשווא חזר והופיע על שפתותינו, במידה של עקשנות, הפועל „שלב“. סיסמת השעה היא, מלתה של תמר היתה זו וסיסמתה, את עצמה ביקשה לשלב, וכן עשתה בתוקף-דעת מתמיה, — אל הסיפור הגדול, אל הקורות המקיפות ביותר שעליהן התבשרה מפי יעקוב, וסירבה להשתלף מתוכו, אף לא בשום מחיר שבעולם. כלום לא נפלה כבר גם המלה „פיתויים“? אכן, היא ידעה, מדוע, אף היא משמשת סיסמה. כי על-ידי פיתויים שילבה את עצמה תמר בתוך הסיפור הגדול, אשר סיפור זה אינו בקרבו, אלא מישלב-סיפור בתוך סיפור; את תפקיד המדיחה שיחקה היא ונתת עלי אורת, ובלבד שלא

תשולף, והשפילה את עצמה בלא חמלה, למען תרום... איך אירע הדבר? אימתי, לרגל איזה מקרה מפורסם, מצאה תמר את דרכה אל יעקוב, ידיד האלהים, ותדבק בו באדיקות של מורא־שמיים, — איש אינו יודע תחילת המעשה לאשורה; אפשר שהדבר התחיל עוד לפני מותו של יוסף, ולא בלי השתדלותו של יעקוב התקבלה כבר למשפחה ונישאה לצר, בנרבכורו של יהודה. אולם על־כל־פנים נעשו היחסים הללו בינה לבין הזקן נלבבים, ונהפכו למגע של יום־יום, רק לאחר המכה האנושה ולאחר התלמתו האיטית והסרבנית של יעקוב, בשעה שלבו השדוד מחפש היה כבר במסתרים אחרי ריגוש חדש. רק אז נתן את דעתו על תמר וקירב אותה בעבור הערצתה.

כמעט כל בניה אחר־העשר, היו בימים ההם נשואים כבר, הגדולים מאו, הצעירים מימים לא רבים, והיו אבות לבנים. אף בנימין־בן־אוני, בן־המוות, הגיע תורו ע־דמהרה: כמעט שגדל מהיות זאטוט, משנעשה עלם והגיע לפרקה, כשבע שנים לאחר שאבד ממנו אחיו בן־אמו, דיבר יעקוב נכבדות למענו ושידך לו את מחליה בתו של ארם שנאמר עליו כי „נכדו של תרח“ היה, משמע מצאצאי אברם, או מצאצאי אחד מאח־אברם; ואח־יכן השיא לו גם את הנצרה הקטנה ערבת בת איש ושמו זִמְרָן, שנרשם ייחוסו כ„בן אברהם“, וייתכן כי פירושו, שנולד מזרע אברהם, מאחת הפילגשים.

בענייני מוצאן של נשי בני־יעקוב הומצאו כמה תיקונים וידיעות דמיוניות, שנתקבלו למחצה ונשמרו לשם הטעמת אחדות גזעו של השבט המקודש, אף־על־פי שלא הושתתו אלא על יסודות קלושים; ומכל־מקום נעשו נסיונות אלה רק במקרים מועטים. נשי לוי ויששכר נחשבו כ„נכדוֹתיו של עֶבֶר“, — אפשר אמת הדבר; הן ייתכן אף־על־פי־כן שהיו בנות אשור או עילם, גד ונפתלי הקל־ברגליו הביאו לעצמם נשים, כדוגמת אביהם, מחוץ שבארם־נהריים, אבל לא הם, אלא רושמי רשומות מאוחרים העידו, שנשים אלה היו בנות־נכדו של נחור, דוד־אברהם. אשר הלהוט אחרי מעדנים לקח לו ילדה שחומה משבטו של ישמעאל, — מכל־מקום קרבת משפחה היא, אם־כי מפוקפקת. זבולון לא לקח אשה כנענית, כפי שהיינו אולי מצפים, אלא מדגנית, — ובכן, השתדך במידה של כשרות, שכן מדגן בנה של קטורה היה, אשתו השנית של אברהם. אך כלום לא מיהר כבר ראובן הגדול, מקדים נעשה לנשמע, ונשא אשה כנענית? כן עשה גם יהודה, כנודע, וגם שמעון, שהרי בונה שלו נחטפה מן העיר שכם, ואשר לדן בן בילהה, שנתקרא נחש ושפיפון, מן המפורסמות הוא שאשתו מואבית היתה, כלומר מזרעו של אותו מואב, אשר ילדה בתו הבכירה ללוט אביה, והיא בנה — אחיה. גם שידוך זה לא הצטיין דווקא בכשרותו, וכן לא היה עשוי על טהרתה של אחדות־הגזע, מאחר שלוט עצמו לא „אחיו“ של אברהם היה, כִּי־אם גר. מובן, גם הוא מזרעו של אדם הראשון היה, ומכל־מקום גם מזרעו של שם, שכן מארץ נהריים בא. את טהרת הגזע ניתן להוכיח תמיד, כשמרחיבים את המסגרת בעין יפה למדי.

ובכן, הבנים כולם „הביאו את נשיהם אל בית־אביהם“, כפי שנאמר;

משמע: מחנה המשפחה באֶלוני ממרא, הסמוך לקרית־ארבע וקרוב אל אחוזת קברות האבות, בסביבותיו של אהל־יעקוב, הלך והתרחב, הצאצאים פָּרְדוּ ורבו בהתאם לברכה, על ברכי יעקוב, ושם המו בקול שאון, אם רק הרשה את הדבר הישיש, ואכן הוא הרשה להם בטובו והיה מלטף ומפנק את הנכדים. יתר על כולם היה משתעשע בילדי בנימין, כי זעורעורא* נער גוץ, שהיה עדיין בעל אותן עיניים אפורות, המביעות אימון, ובעל אותו קובע־שיער טפוף־מתכתי, הוליד במהירות ונעשה אב לחמישה בנים, אשר ילדה לו אשתו הארמית, ובין כה ובין כה — לעוד כמה פעוטות, אשר בתו של זמרן ילדה לו; ויעקוב ביכר את נכדי רחל.

אך למרות הולדת הנכדים וכבוד האב שנתייחד לבן־אֶלוני, עדיין נהג היה בו כאילו ילד היה, והולך אותו בחבל, ולא הניח לו אלא חופש־תנועה מועט שבמועט, למען לא יקרהו אסון. כמעט שלא הרשה לו ללכת לעיר, לחברון, או אל השדה; על־אחת־כמה שאסר על בן רחל, שארית זרע האהובה, לצאת למסע, אֶסְכִי אהבתו אליו לא הגיעה עד מקצת ממידת האהבה שרחש ליוסף, ועל־כן לא היה לכאורה כל טעם להתיירא בעבורו מפני הקנאה של־מעלה, אבל על־כל־פנים מאז היה יפה־התואר טרף לשיני חַנְת־הבר, נשאר זה אוצרו האחד, ראש דאגותיו וחששותיה, ולפיכך לא רצה להסב עיניו ממנו או לשבת אפילו שעה אחת מבלי לדעת, איה בנימין ומה מעשהו. זה קיבל על עצמו את הדין, את ההשגחה המציקה, שלא הוסיפה כבוד למעמדו כאב־משפחה; הוא סר למשמעת אביו בצייתנות־של־עגמת־רוח והיה מתייצב כמה פעמים ביום לפניו לפי רעיון־רוחו של הזקן; ואם קרה שלא עשה כן, היה יעקוב עצמו בא, נשען על מטוה הארוך, צולע על ירכו, כדי לשים עינו עליו — כל־כך הפריז, אף־על־פי שידוע היה, וידע גם בנימין, והדבר התבטא גם בהתנהגותו הרופפת של הישיש כלפיהו, כי הרגשותיו היו לאמיתו של דבר חלוקות עליו עד מאוד, משמע, הן היו עשויות תערובת משונה של דאגה־לקניין וטינא שבלב, הואיל ולא חדל לראות בו את רוצח אמו ואת הפלי אשר בו השתמש אלהים כדי לקחת ממנו את רחל.

מאליו מובן, יתרון עצום היה לו לבן־אֶלוני על־פני כל אחיו הנמצאים בחיים, מחוץ לחיותו בן זקונים, ויתרון זה עשוי היה לשמש לרוחו של יעקוב, לאותה רוח חולמנית־המצרפת־צירופים, סיבה נוספת לכך, שיחזיק את הבן הקטן בבית; הוא היה בבית בעת שיוסף אבד בעולם, וכפי שמכירים אנו את יעקוב, ודאי שנתקעה במוחו באורח סמלי זהותם של שני המצבים: היותר בבית ונקיון־מכל־עוון, דהיינו ודאות־אִי־השתתפותו באיזה מעשה נבלה שנעשה בחוץ, ולכן הוכרח בנימין לשבת תמיד בבית, להוכחת־נצח ולאות, שחף הוא מעוון, ולמופת, כי הוא בלבד, קטון־האחים, נשאר מחוץ לגדר החשד המכרסם חרש ובלִי־הרף את לב האב — החשד, ששאר בניו ידעו, כי קיים הוא בצדק, אֶסְכִי על־דרך המשגה.

* כינוי חיבה לבנימין; עי' כרך א—ב, ע' 321. —

ומה היה החשד? שחזירת-הבר אשר טרפה את יוסף — חיה בת עשרה ראשים היתה; ובנימין אנוס היה לשבת „בבית“, לאות, כי ודאי הוא, שלא בעלת אחד-עשר ראשים היתה.

אפשר שגם עשרה ראשים לא היו לה; האלוהים יודע, ויכול הוא לשמור את הסוד לעצמו, וברכות הימים והשנים, איבדה השאלה את חשיבותה — בעיקר על-ידי-כך, שיעקוב, מאז חדל להטיח כלפי מעלה, הגיע לאט-לאט לידי השקפה, כי לא אלוהים הטיל עליו בזרוע את מעשה הקורבן שבחזקת עקידת-יצחק, אלא הוא עצמו הקריב את קורבנו ברצונו, כבן-חורין.

כל-זמן שבערה בו חמת-הכאב בתחילתו, היה רעיון זה רחוק ממנו לחלוטין; רק פגיעתה של התעללות אכזרית היה חש, אבל משנתיישב הכאב והגיעה עת ההרגל והמוות השליט את יתרונותיו — משמע, שיוסף היה טמון יפה בחיקו וחוסה תחת כנפיו בחזקת בן שבע-עשרה —, החלה נשמה רכה ורגשנית זו לדמות, כי מסוגלה היתה לבצע את מעשה-הקורבן שהוטל על אברהם. חזון דמיון זה ניעור בו לעילוי כבוד אלוהים וכבוד עצמו כאחד. לא כמפלצת שדד אלוהים ולקח ממנו את מחמל-עיניו ולא בעוקבה, כי-אם אך קיבל מידי האב את אשר הוקרב לו בדעת וברוח גבורה — את מחמל-עיניו. בין שתאמינו ובין שתמאנו, כך דימה את הדבר יעקוב בנפשו, וכך העיד בעצמו לשם גאוותו: כי בשעה ששילח את יוסף אל מסעו, לשכם, לא התכוון, אלא לבצע את עקדת יצחק ברצונו, מאהבת אלוהה, וכן הגיש לו את האהוב-כבבת-עיניו.

לא תמיד האמין בכך — יש והודה בפני עצמו בדיכוד-לבב ובעניינים זולגות דמעות, שמעולם ולעולם לא היה יכול לחמוס ולעקור מנפשו את בנור יקירו, אבל משאלתו, להאמין, התגברה לפעמים; ומשהתגברה, כלום היה חילוק בדבר, מי טרף את יוסף?

החשד — ודאי, הוא התקיים אף-על-פי-כן, הוא היה כוסס, אבל רק בלחש ולא בכל שעה ובכל עת; לימים אף נרדם ונשתתק. לכתחילה תיארו בנפשם האחים את החיים בצל החשד, בצל חשד שוגה-למחצה, בצורה מציקה יותר משהיו בסופר-של-דבר. אביהם היטה אליהם חסד, אין לציין את הדבר באופן אחר. הוא דיבר עמהם ואכל עמהם לחם; לקח חלק בעסקיהם ובשמחות איהליהם ודאגותיהם, הוא הביט בהם, ורק פעם פעם, לעיתים רחוקות, ניצנצה אותה גחלת, גחלת הכחש והיגון שבחשד, בעיניו הישישות, אשר מפניה השפילו הם את עיניהם ולשונם דבקה לחיפם. אבל מה בכך? את עיניו משפיל אדם גם כשהוא יודע שהלז שומר חשד בלבבו. אין בכך דווקא משום סימן להרגשת אשמה; גם נקיין-כפיים ובזר-לבב והרגשת רחמים על זה הסובל מחמת החשד, יכולים להתבטא בדרך זו, וכך ילצה אדם לשאת את חשדו.

לבסוף הוא מניח לו, ובייחוד כשגם אישורו — בלי להזכיר מעשים שאירעו — לא היה יכול לשנות במאימה את העתיד, את הייעוד, את כל אשר הוזה ויהיה. אפשר ויהיו האחים בחינת קין כפול-עשרה, יכול ויהיו

רוצח־אחיהם, — מכל־מקום הם היו אשר היה בני־יעקוב, הנתונים פעם ולתמיד; הם היו ישראל.

כי כן החליט יעקוב, והרגיל את נפשו בכך, ששם זה, אשר כבש לעצמו במעבר־צבוק, השם שבגללו היה צולע על יריכו, לא יהיה משמש רק אותו בחזקת פרט, אלא משמעות רחבה וחשובה יותר תינתן בו, ומדוע לא? הואיל והיה זה שמו, שנקנה במאבק קשה עד עלות השחר, הרשות בידו לעשות בו כחפצו. ישראל, כך ייקרא מעתה לא רק הוא עצמו, אלא כל המשתייך אליו, אל איש־הברכה, למן הדור השני ועד הדור האחרון־שלעולם־לא־יהיה־אחרון על כל סעיפיו והסתעפויות־ירב־קרבת־המשפחה, בית־האבות, השבט, העם, אשר מספרו ככוכבי השמיים יהיה וכחול אשר על שפת־הים. הילדים, שהורשו לפעמים לשחק על ברכי יעקוב, — הם היו ישראל; כך קרא להם בשם כולל, והיה הדבר גם כדי להקל על עצמו, כי לא יכול לזכור את שמו של כל אחד ואחד: בייחוד את שמות הנשים הישמעאליות או הכנעניות זכר רק בקושי. אבל „ישראל“ היו גם הנשים הללו, ובכללן המואביה והשפחה השבויה מן העיר שכם; ו„ישראל“ היו קדם־כול ובראש־לכול בעליהן, אחד־העשר, אשר אמנם נפגם מספרם, הוא מספר המזלות באפודה, ונתמעט מחמת ריב־אחים מוקדם ומתמשך ועקב רוח גבורת־הקורבן, — אבל עדיין קיימים ועומדים יחדיו במניין של תוקף נאה, בני־יעקוב, אבות־מטות לעם, אשר לא יימנה מרוב, אשר לבני־בניהם הם ינחילו את שמותם לשבטיהם — אנשים אדירים נוכח פני אדוני, ואין חילוק, אם צביונם הוא כזה או כזה, ותהיה משמעות השפלת־עיניהם לעומת החשד כל־אשר־תהיה.

מה חשיבותו של דבר, מאחר שכולם נשארים „ישראל“ על־כל־פנים? כי זאת ידע יעקוב, ימים רבים בטרם יכתב — ולא נכתב, אלא משום שהוא ידע — כי ישראל, אף־על־פי שחטא, ישראל הוא תמיד.

אולם בקרב ישראל, הלבאי בן אחד־עשר הראשים, היה אחד הראשון, יורש־הברכה על־פני שאר אחיו, כשם שהיה יעקוב על־פני עשו, — ויוסף מת. על האחד ניתן הייעוד, או צריך להינתן בבוא היום ויעקוב יוריש את הברכה: למען יצמח ממנו הישע; זה ימים רבים וגע יעקוב וביקש את שמו, והנה אף מצא, לפי־שעה, שם, אשר איש לא ידעו עדיין לבד אשה צעירה זו היושבת לרגלי יעקוב.

אולם, מי הוא זה ואיזה הוא הנבחר מקרב האחים, אשר ממנו יצמח? מי הוא איש־הברכה, אשר בחירתו לא בחירת־אהבה תהיה, — מאחר שהאהבה מתה ואיננה? לא ראובן, הבכור, שהוא פחו כמיים ועשה מעשה בהמות־היאור, גם לא שמעון או לוי, שלאמיתר־שלב־דבר לא היו אלא בחורים פורקי־עול, ואף על חשבונם רשומים מעשים שאינם נשכחים. כי כעובדי־אלילים ופראי־אדם התנהגו בשכם וכשדי־שחת בעיר חמור, שלושת אלה ארורים היו, לאמור, במידה שאפשר ויהיה ישראל ארוך; הללו איפוא מסולקים. מסתבר, שהרביעי הוא, זה הבא אחריהם, יהודה, — והוא האיש.

עשורת

האם הוא עצמו ידע, כי הוא האיש? יכול היה להוציא במניין את המסקנה, על אצבעותיו, וכן עשה לעיתים קרובות, פשוטו כמשמעו, אבל לעולם לא בלי שיתבהל מפני בחירתו למורשת ובלי שיתעורר ספק בלבבו, האומנם גם ראוי הוא לה; ואף לא בלי פחד, אולי היא תימקם בקרבו.

מכירים אנו את יהודה; עוד בימים ההם, כשהיה יוסף בן־שעשועים לאביו, ראינו את ראש־הלביא, את ארשת־הסבל עם עיני־הצבי, בקרב ראשיהם של שאר האחים, וגם בעת אבדנו של יוסף נתנו עליו עין בוחנת. הפול־באשר־לפול לא רע היה מעמדו בפרשה זו: מסתבר, לא טוב כמעמדו של בנימין, שהיה „בבית” בעת ההיא, אבל כמעט כמעמדו של ראובן, שמעולם לא חפץ במות הנער, אלא סייע בהורדתו אל הבור, כדי שיגנוב אותו משם. אולם, לחלף אותו מן הבור ולתת לו את נפשו לשלל, זה היה גם חפץ לבו ועצתו של יודה; כי הוא היה האיש שהציע למכור את האח, הואיל ולא יכלו עוד בעיתות אלה לעשות כמעשהו של למך בשיר־הגיבורים. הנימוק היה טפל, והיה כגון אמתלה, כטיבם של רוב הנימוקים. יפה הבין יהודה כי מעשה כזה: להאביד את הנער בבור, אף כחוט השערה אינו כשר יותר משפיכת דמו, והוא ביקש להצילו. ולא אשמתו היתה זו, שעצתו איחרה לבוא, מאחר שהישמעאלים כבר עשו מעשה ושיחררו את יוסף, — מכל־מקום זכאי היה לומר, כי בהשוואה אל אָחיו ראוי הוא לשבח על התנהגותו בפרשה זו, שכן ביקש לתת לנער ידיים להימלט.

ובכל־זאת נגרר אחריו הפשע והציק לו יותר מאשר לאלה שלא היתה בידם שום טענה העשויה לטהרם, — וכי כיצד לא יסבול? נָא הפשיעה לטמומ־הדעת, מוטב שיפשעו הם; אין הפשע מפיר את שלוותם, הם מוציאים את ימיהם ושום דבר אינו נגרר אחריהם.

לטמומ־הדעת ניתן הרשע, וכל מי שדבק בו אפילו שמץ של רֶוֶךְ־לבב, ימשוֹך־נא את ידו מכגוֹן־זה, אם רק יכול הוא למלט את נפשו, שכן אנוס יהיה לשאת את עוֹנוֹ, ולא יועיל לו, אם גם נשמע קול מצפוננו בעסק שכזה: כי ענוש ייענש דווקא בגלל מצפוננו.

המעשה שנעשה ליוסף ולאביו נגרר אחרי יודה והילך עליו אימים. הוא התייסר בגללו, שכן מסוגל היה להתייסר, כשם שניתן לנו לשער מיד על־פי סימניו, כגון עיני הצבי ותו מסויים מסביב לנחיריו העדינים ושפתיו המלאות; המעשה העטה עליו מאָרה רבה ופורענות של מצוקות נפש, או, יתר על־כן: כל־אימת שנשא וסבל מאָרות ופורענויות, היה מייחס אותו למעשה ההוא ורואה בהן גמול מעללו, גמול שותפותו־במעללו, — דבר המעיד שוב על גאוות־מצפון מופלאה.

שהרי רואה היה בעיניו, כי שאר אחיו, כגון דן, או גדיאל, או זבולון, קל־וחומר התאומים, אותם פרא־אדם, נכנסים ויוצאים כבני־חורין, וכי אין הדבר נוגע בהם כלל ואין הם צריכים להרהר בתשובה כלל, והתנהגותם זו עלולה היתה

לכאורה להביאו לידי מחשבה שייסוריו שלו — עם עצמו ועם בניו — אולי זרים הם לגמרי למעשהו או לשותפות-במעשהו, משמע, שהם צמחו לו מתוך נפשו, בלי כל קשר עם זולתו. אך לא; כי כך הוא רצה, הוא רצה לשאת עונשו, הוא לבדו, והיה מביט בזילזול על אלה, שהייסורים לא נגעו בהם, עקב עורלת-לבם. וזוהי גאוות-המצפון המופלאה כל-כך.

והנה, ייסורים אלה, שאנוס היה לסובלם, נשאו את חותם אותותיה של עשתורת, וחלילה לו להשתומם על אשר מפנית-עולם זו התרגשו עליו, שהרי מאז ומעולם התייסר מחמת האדונית, פירוש: נתון היה למרותה, מבלי לאהוב אותה. יהודה מאמין היה באלוהי אבותיו, באל-עליון, הוא שדי, אביר-יעקוב, הצור והרועה, יהנה, אשר עשן יעלה באפו בעת כעסו, ואש מפיו תאכל, ברקים להטו ממנו. לו הוא מגיש מנחה לריח ניחוח ומקריב עולה, שוורים או טלאים, לרגל הנחיצות הנראית לו.

אך מלבדו האמין עוד גם באלוהי העמים, — וכנגד זה אין לטעון הרבה, אם רק לא עבד להם. באם נחקור ונתבונן, באיזה ריחוק של זמן וכמה דורות לאתר הנחת יסודו של עם יעקוב עדיין הוכרחו מוריו ומדריכיו להזהירו בגידופות: לנטוש את אלוהי הנכר, הבעלים והעשתרות, ולא לזנות אחרי אלוהי מואב ולזכות להם זבחים, או אז נראה, כי רפיון-הרוח והנטייה אל הפשיעה התקיימו עד לצאצאים המאוחרים ביותר, ולא נשתומם על יהודה-בן-יעקב, המקורב עדיין כל-כך אל המעיין, שמאמין הוא בעשתורת, אותה אלה מקובלת ונערצת בקרב עמים רבים בשמות שונים. היא היתה שרתו והוא נשא את עולה; זו היתה המציאות המציקה — מציקה לרוחו ולייעודו — ואיך לא יאמין בה?

הוא לא הקריב לה קורבן, — משמע, במובנה המצומצם של מלה זו, פירוש: לא הגיש לה שור וכבש לעולה. אבל קורבנות מכאיבים ולוהטים יותר כפה עליו כידונה האכזרי, קורבנות, אשר לא הקריבם ברצון, ולא בתדוות-לב, כ-אם רק באונס, מחמת ידה הקשה של האדונית; כי רוחו חלוקה היתה על תאוותו, ומעולם לא התיר את עצמו מבין זרועותיה של קדשה מבלי שיכבוש את פניו בכלימה ומבלי שיחשוב בדאבון-לב על כשרותו להיבחר למורשת.

ומאז סילקו מן העולם את יוסף יחדי, החל יהודה לראות את מצוקותיו עם עשתורת כעונש מן השמיים על פשעו; שכן, הלכו והתגברו, הקיפוהו מן החוץ כשם שצבטו אותו מבפנים, וכמעט שאין לכנות את הדבר בלשון אחרת, אלא: שנשא האיש את עונשו באש-תופת, — באחד התופתות, בתופת יצר-המין.

יאמר האומר: אין זה התופת הגרוע ביותר, אבל כל האומר כך, אינו מכיר את הצימאון לטהרה, אשר בלעדיו, כמסתבר, אין בנמצא תופת כלל, לא זה ולא אחר זולתו. התופת לא נמצא, אלא לטהורים; זהו החוק בעולם המוסר. כי למען החוטאים הוא נמצא, ואין אדם יכול לחטוא, אלא כנגד טהרתו. אדם בחזקת בהמה אינו יכול לחטוא, וטעם תופת לא ירגיש. כך נכונו הדברים, ודאי, שאין התופת מאוכלס, אלא על-ידי בני-אדם כשרים; לא בצדק הוא — אבל, מה צדקנו!

קורות נישואיו של יודה ונישואי בניו, וקורות פלוגם בכך, מזורות הן ביותר,

מבעיתות, ולכאורה גם סתומות, ועל־כן אין לדבר בהן אלא בחצאי מלים, ולא בלבד בגלל חמלת־לב ענוגה.

יודעים אנחנו, כי בנה הרביעי של לאה נשא אשה בנעוריו — וצעד זה נעשה משום אהבת הטהרה, משמע, למען אשר יאסור את עצמו ויגדור את עצמו בסייג זה וימצא שלווה לנפשו; אבל לשווא; חשבוננו נעשה בלי שאול לרצון האדונית ובלי נתינת הדעת על כידונה. אשתו, אשר שמה לא נמסר לנו, — אפשר שלא הרבו לקרוא לה בשמה, אלא היתה בפשטות בתו של שוע, אותו איש כנעני, שיהדה התוודע אליו על־ידי ידידו ואביר־הרועים שלו, היתה מן הכפר עדולם: — אשתו זו מוכרחה היתה לבכות הרבה בגללו, למחול לו הרבה, אולם הוקל לה מעט, כי מכל־מקום נפלה בחלקה ברכת־אם שלוש פעמים, — שמחת־אם קצרה, כי הנערים אשר ילדה ליהודה נעימים היו רק בראשיתם, ואחר־כך קילקלו דרכם: פחות מהם אולי קטון בניה, שילה, שנולד לאחר הפסקה כל־שהיא, וריווח־שנים היה בינו ובין אחיו הראשונים; הוא היה רק חולני, אבל הגדולים, צר ואונן, גם רעים היו, חולניים באורח רע, ורעים באורח חולני, ובהיבשעה יפ־מראה ועזי פנים, הקיצור, פגע בישראל.

נערים כגון שניים אלה, חולניים ונלוזים, ועם זאת נאים, מופיעים כיסוד של ניגוד־לזמן במקום זה, כחפזונו של טבע, שפרץ כביכול מגדרו ושכח היכן הוא עומד במהלכו.

צר ואונן מקומם היה בקדמון ובמאוחר, בעולם־הישישים של יורשים מלגלגים, כגון, נניח: ארץ־מצרים בעלת מידת־הקופים. בקירבה מרובה כל־כך אל מקור ההיווי המכוון למרחבי־העתיד לא הפירם מקומם, לא הפירם זמנם, ולפיכך בדין נכרתו. על יהודה אביהם היה להבין זאת, ולא להאשים נפש, אלא אולי את עצמו בלבד, שהוליד אותם. אולם הוא הטיל את אשמת קילקולם על בת־שוע, אמם, ואת עצמו ייסר רק בכך, שמעשה נואל היה לדעתו, לקחת לו לאשה את זו, שהיתה כרוכה באיוולתה אחרי הבעלים, ואת דין כליונם ביקש מיד האשה, שהוא השיאה להם, לזה אחר זה, ואותה האשים בכך, שיצורת־אישתר היא, המאבידה את אהוביה, והם מתים באהבתה אותם. לא בצדק האשים את אשתו, שגוועה ומתה מהר בגלל יגונה על כל אלה; ובמידה רבה עיוות בלי ספק גם את דינה של תמר.

תמר לומדת דרכי העולם

תמר, היא היא, היא היושבת לרגלי יעקוב, מכבר היא יושבת שם, רושם עמוק עשתה בה ארשת יעקוב, על־כן הטתה אוון אל תורת ישראל. לעולם לא ישבה בהסיבה לנוחיותה; זקופה ישבה על הדום, או על מעקה באר, על סעפת־שורשו של אילן־התעודה, גבה קעור, צווארה נטוי, ושני חריצי מאמץ־רוח בין גביניה־קטיפה.

מוצאה היה מסביבות חברון, מאחד הכפרים שבשיפועי ההרים, אשר תושביו התפרנסו מעבודתם בכרמי־גפן או בגידול־צאן כלשהו. שם עמד בית הוריה, שהיו

יוגבים זעירים, הנהגים לשלוח את הנערה אל יעקוב וכידיה קלי וגבינה טרית, או עדשים וריפות, והוא היה קונה אותם במחיר נחושת. כך באה, כך מצאה את דרכה אליו בעניין של מהרבך כביכול, ולאמיתו־שלידבר — מודרכת על־ידי שאיפה נעלה יותר.

היא היתה יפה כדרכה, פירושו, לא נאה ויפה, כִּי־אם יפה על דרך החומרה המביעה חציצה־של־איסור, כך, שנדמתה כמי שמתמלאת חימה על יופיה שלה עצמה, ובצדק, שכן היה בו משהו מן הכוח הכשפני המפיר את מנוחת הגבר; ודווקא כנגד אי־מנוחה זו חרצה את התריצים בין גבות עיניה. היא היתה רמת־קומה וכמעט רזה, אבל רזון זה היה מעורר אי־מנוחה מרובה יותר מאכרים מחוטבים בשיפת־בשרים, ובגלל־כך לא מן היסוד הגשמי היתה אי־המנוחה למעשה, אלא בהכרח נמשך אליה הכינוי „תזוית“. היו לה עיניים חומות דובבות ויפות להתמיה, נחיריים כמעט עגולות לגמרי ופה גאה.

הפלא הוא, שיעקוב הוקסם ממנה והיה מקרב אותה בשכר הערצתה? הוא היה ישיש חובב־רגש, המנחל אך לשעת־הכושר המזמנת לו ריגוש חדש; ובשביל לעורר בנו, הזקנים, את הרגש, או משהו הדומה לו והמוזכר בדמות ענוגה ומעולפת את רגש נעוריו, חייבת לבוא חויה, המחזקת אותנו על־ידי הערצה שהיא עשורתית ביסודה וכאחד גם בעלת רוח של כמיהה אל חוכמתנו.

תמר חִפְּשֶׁת־דֶּרֶךְ היתה. הקמטים שבין גבות־עיניה נשארו לא רק את חותם זעמה על יופיה, אלא גם את עקבות מאמציה בעמלה על האמת והישע. היכן ברחבי תבל ימצא מקום בלי דאגת חקר־האלוהים? מצויה היא על כסאות־מלכות וכן במשכנות עניים הנידחים בין ההרים. תמר היתה אחת מנשואיה, ואי־המנוחה שהיא עוררה באחרים, הרגיזה והכעיסה אותה דווקא בעבור אי־המנוחה הנעלה יותר, שנשאה בנפשה. לכאורה חושבים היינו, כי בת־יוגבים כפרית כזו מן־הדין שתהיה שרוייה בשלוות־רוח דתית. אולם, עבודת כוחות הטבע, בחורש יבשדה, כפי מסורת משפחתה, לא נתנה סיפוק מלא לצורכי נפשה התוססת. היא לא מצאה שלוה בבעלים ובשאר אלוהיות־הפריון, כי לבה ניבא לה, שכוח אחר, נעלה מהם, קיים בעולם; ואחריו היתה מגששת. מצויות נפשות כאלה: אך מופיע בעולם דבר שיש בו מן החידוש ומן התמורה, ומיד הוא נוגע ברגישותן המבודדת. מעורר את התפעלותן, והן אנוסות לצאת לדרך כדי להגיע אליו. אי־המנוחה שבלבבם — לא מן המדרגה העליונה היא, כמהומת־לבו של הנודד מאור, זו שנשאה אותו בסערה אל הריק, אל מקום שאין בו עדיין מאימה, עד שמוכרח היה, להוציא את החדש מתוך נפשו, ובכוחות עצמו. לא כן הנפשות הללו. אולם משהתחולל החדש ונמצא בעולם, אז מטיל הוא אי־מנוחה ברגישותן, אף מרחקים, ומיד הן אנוסות לצאת לדרך ולתור אחריו.

תמר לא הוכרחה לנדוד למרחקים. הסחורות שהביאה אל אהלו של יעקוב, כדי לקבל את תמורתן במשקל־הנחושת, ודאי שלא היו אלא תחבולתה של הרוח, ואמתלה לשם אי־המנוחה. היא מצאה דרכה אליו, והנה ישבה לעיתים קרובות וקרובות לרגלי הזקן התגיגי, העמוס משא־קורותיו, ישבה זקופה מאוד, עיניה

המפצירות פקוחות אליו לרווחה, מוקסמת וחדלת-זיע בקשבה כל-כך, עד שעגילי ארזניה, התלויים לה ליד לחייה השקועות, לא התנדדו, והוא סיפר לה אורחות-עולם, דהיינו, סיפורי קורותיו, שידע להרצותם כשיעור-לקח, כגון קורות העולם, — שלוחותיו המסתעפות של אילן-יחס, סיפור משפחתי שצמח מקרב אלוהים וטופח בידיו האמונות.

הוא הורה לה פרשת הראשית, ביאר לה את התורה והבנה, את מעשה ההבדלה על-ידי דבר אלוהים; את מלאכת-הבריאה בששת הימים, ואיך התמלא הים דגה על-פי הדיבור, וחל העולם מתחת לרקיע, אשר בו נקבעו המאורות, — עוף כנף למיניהו, ואיך הוציאה האדמה המוריקה בהמה ורמש וחיתו-ארץ למינה. הוא השמיע בארזניה את תביעתו התקיפה והנעלצת על-דרך-הריבוי של האלוהים, שאמר אל עצמו: „נעשה אדם!“ — ונדמה לה, כי יעקוב עצמו היה המגיד, ועל-כליפנים, כי אֵל זה, הנקרא תמיד, בפשטות, רק „אלוהים“, כפי שאינו נקרא בשום מקום בעולם, — כי אֵל זה, מראהו כמראהו של יעקוב עצמו, וראייה לדבר, התוספת: „בצלמנו כדמותנו“.

היא שמעה על-אודות הגן בעדן מקדם ועל העצים, עץ-החיים ועץ הדעת טוב-ורע, על הנחש שהשיא את האדם ועל רוח-הקנאות שלבש אלוהים: איך הוא נבהל, פן ישלח את ידו האדם, לאחר שידע הוא כבר טוב ורע, ויקח גם מעץ החיים ויהיה כ„אחד ממנו“ מכול-וכול. אז מיהר „אחד-ממנו“ ויגרש את האדם וישכן שם את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת.

ועל האדם גזר עמלי-כפיים ומוות, למען יהיה עשוי בצלם, בדמותנו, אבל לא דומה לנו יתר-על-המידה, אלא דומה במקצת יותר מן הדגה ומעוף-הכנף ומן הבהמה, אולם מתוך המשמיה המוספמת במסתרים, להידמות אלינו יותר ויותר ככל-האפשר, על-אף קנאתנו.

כך הסתה ארזנה ושמעה. הדברים השתלשלו, אך לא בהיגיון רב, אדרבה, מלאים היו מסתורין ואף רוממות כרוממותו של יעקוב עצמו, המגיד אותם. היא שמעה על האחים ועל שנאת האחים ועל הרצח בשדה. על בני קין ודורותם, ואיך נחלקו על-פני האדמה לפי שלושת דרכיהם: אלה יושבי אוהל ומגדלים מקנה; אלה חורשים נחושת וברזל ולוטשים, ואלה — לבסוף — אינם, אלא תופשי כינור ועוגב.

זאת היתה החלוקה לפי-שעה, כי מאת שָׁת, שנולד במקום הבל, יצאו דורות רבים עד לנֹחַ גדול-העצה: ואלוהים — כגונב דעת עצמו ומערים על חרונו המשחית — הטיל עליו לקיים את הבריאה, וניצל מן המבול, הוא ובניו, שם חם ויפת, שבהם נתפרד העולם מחדש, כי דורות רבים לאינ-מספר יצאו מכל אחד ואחד; ויעקוב ידע את כולם — את שמותם לגוייהם ולמקומות מושבותם על-פני הארץ, וכל אלה זרמו מפיו אל ארזני תמר בלי-הפסק; על מרחב רב התפשט זרע האדם, וארצות רבות הקיפה הסקירה — ולפתע הצטמצמה בחוג-המשפחה הנבחר, כי שֵׁם הוליד את עֵבֶר השלישי, וזה הוליד את תרח בדור החמישי שלאחריו, וכך הגיעו הקורות עד אברהם, אחד מן שלושה, והוא האחד!

כי בלבבו נטע אל את אי־המנוחה, ולמענו; למען יעמול בלי־הרף בחקר־אלוהים. למצוא אותו במחשבתו. להוציא לו מוניטין; להיותו עושה־חסד בראו לעצמו. הלנבוא, אשר ברוחו ברא את הבורא, גמל את החסד בהבטחות עצומות. וברית־כרת עמו, לתועלת גומלין, שיתקדשו ויוקדשו זה בזה, והעניק לו את זכות בחירת־המורשת, את כוח הברכה והקללה, למען יברך את המבירך ויארר את הארור. עתידות רחוקים פתח לפניו, דורות שבהם עמים רבים רוחשים, ובקרב כולם יהיה שמו לברכה. והבטיח לו, שיהיה אב המון־גויים, אף־כי לא הקים זרע באשתו שרי, וכן אין לו עד שלא מלאו לו שמונים־ושש שנים.

אז לקח לו שפחה מצרית והוליד בן, וקרא שמו ישמעאל. אולם נלך סוטה היה זה, אשר לא בנתיב־הישע יהלך, כי במדבר דבקה נפשו, והאב הקדמון לא האמין בהבטחות אלוהים, שייולד לו עוד בן גם מן האשה היושבת לימינו, ושמו יצחק; הוא נפל על פניו ארצה וצחק על דבר־אלוהים, כי בן מאה שנה היה, ולשרה אשתו חדל להיות אורח כנשים. ואף־על־פי־כן נעשה צחוק זה, כי נולד יצחק, הקורבן הנחשך, אשר לו נרעדו בתחילה שנים־עשר נשיאים ממרום, אך לא בדיוק התקיימו הדברים, כי יש והפליט אל דבר, ולא התכוון כפשוטו. לא יצחק הוליד את שנים־העשר, אם־כי ממנו יצאו בדור שני, לאמית־של־דבר היה הוא עצמו המוליד, זה המספר החגיגי, אשר עיניה של בת־כנען תלויות בשפתותיו, הוא יעקוב, אחיו של האָדום: ארבע נשים ילדו לו את הנשיאים בימים שהיה עבד אשמדאי, עבד לבן בשנער.

אז חזרה תמר ושמעה את מעשה האחים שהיו צהובים זה לזה, שמעה על הצנד האָדום ועל הרועה התם; על תרמית־הברכה שבאה לתקן את המעוות ועל בריחת הגנב, — אלא שבפרשה זו, במעשה אליפז, בנו של המנוצה, ובפרשת פגישתו עם זה, בדרך, המתיק המספר את נוסח הרצאתו, משום דרכי כבוד. בזה ואף בעניין אחר התגלגלו דברי יעקוב בדרך התחוסה ומיעוט הדמות, משמע, גם בעניין המודותיה של רחל ואהבתו אליה.

אשר למעשה אליפז, כאן היה חס על עצמו, ומתאר את בזיונו על־ידי הנער לא בצבעים החריפים ביותר, אלא בצורה משופרת, ואשר לאשה האהובה־מכול, כאן היה חס על תמר; שכן היה מאוהב בה במקצת, ולבו אמר לו, שלא יאה הוא להלל את חמדת יופיה של אשה אחת באוזני אהרת בלשון של הפלגה יתירה.

היפוכו בחלום־הסולם שחלם גונב־הברכה בלזו: החלום הוגד לתלמידתו בכל תפארתו וגדולתו, אף־על־פי שהרמת־ראש נהדרת כל־כך לא היתה סבירה לגמרי בלי אותה השפלה איומה, שקדמה לה. הנערה האזינה אל היורש המבשר, פקחה עיניה ואוזניה אל זה, אשר ברכת־אברהם ניתנה על שכמו ויש לאל ידו להעבירה אל אחד, שיהיה גביר לאחיו ולרגליו יפלו וישתחוו בני אמו.

ושוב שמעה את הדיבר: „ונברכו בכ כל־משפחות האדמה, ובזרעך.“
שמעה ולא זעה.

כן, רבות שמעה בשעות הללו מן הפרשיות שסופרו בטעם העושה־ירושה, — את כל הקורות! ארבע־עשרה שנות העבדות נפרשו לעיניה על־פני ארץ הטיט

הזהב, ונוספו עליהן שנות־היותרת, עד שהגיעו למניין עשרים־וחמש, עד עת
התקהל אחד־העשר, ובכללם נערה־חמדה, אשר ילדו הנשים: החליפה, והכשרה
ושפחותיהן.

שמעה על בריחתם יחדיו, על רדיפת לבן, על מישוש כל־כלי־האהלים, על
מאבקו עם האיש שעני־בקר עיניו, עד עלות השחר, שבגללו צולע היה יעקוב
על יריכו כל ימיו, כגון חרש־ברזל, על שכם ותועבותיה, על התאומים הפראים,
אשר באפם הרגו איש וברצונם עיקרו שור, ומידה של ארירה נפלה עליהם, על
מות רחל, בעוד כברת־הארץ עד מלון־האורחים, בשעת לידת בן־האון, על פחז־
ראובן, פחז־כמיים, אשר גם הוא התקלל, במידה שעשוי אדם מישראל להתקלל,
ולאחר־מכן שמעה את סיפור קורות יוסף, אשר כה אהבו אביו, אך הוא, גיבור־חיל
לפני־אֵל, שלחו בכל־זאת לדרכו, והקריב את חמדתו הגנוזה מדעת ובעזר־רוח.

ו„פעם“ זאת — רעננה היתה עדיין בזכרונו, וקול יעקוב מרטט בדברו, בעוד
שאר הקורות, הקדומות והקדמוניות, אשר רוב־הימים כיסה עליהן כליל, נאמרו
במתניות סיפורית לכל־היותה, וטעמן נעלץ־חגיגי גם כשהגיעו אל האירועים
הכבדים וזעומי־הפנים, כי קורות־אֵלים היו כולן, וקדושה חופפת על סיפורן.

אולם, ודאי הוא, ומן הנמנע שיהיה הדבר באורח אחר, וחיבים אנו לדעת,
שנשמתה הקשובה של תמר — תוך כדי שמיעת לקת־הדעת — לא הסתפקה באותה
„פעם“ שבבחינת קורות־העבר־המכוסות־רוב־ימים, באותו נוסח מקודש כגון „ויהי
בימים ההם“. „פעם“ היא תיבה בלתי־מגודרת, ויש לה פנים לכאן ופנים לכאן;
היא מביטה לאחור, לעבר הרחוק, למרחקים מידממים בחגיגות, ומביטה לקדים,
לעתידות הרחוקים, שאינם פחות חגיגיים בזכות המיועד־לבוא, משהיו הזמנים
שעברו בזכות היותם־בעבר. יש מכחישים; לדעתם — חגיגית היא רק ה„פעם“
שבעבר, בעוד אשר זו המכוננת לעתיד נמאסת בעיניהם. תחת היותם חסידים —
מתחסדים הם; אותם כסילים ונפשות עכורות, בקהלם לא יבוא יעקוב. מי שאינו
נותן כבוד ל„פעם“ שבעתיד־לבוא, אינו ראוי להתכבד ב„פעם“ שבעבר, וגם
מעמדו כלפי היום ההווה אינו כתיקונו. זוהי סברתנו, אם מותר לנו לשלב אותה
כאן, במהלך שיעורי תורתו של יעקוב בן יצחק, כפי שנמסרו לתמר והיו גדושים
לשון „פעם“ כפולת־המשמעות — וכיצד תיתכן סברה אחרת, בעת שמספר היה
לה אורחות העולם, והרי אימרת העולם היא „פעם“, בחזקת מסירת ידיעה ובחזקת
בשורה? על־כן עשויה היתה לומר לו ברחשי תודה, ואמנם כך הגידה: „אכן,
מעט מאוד נתת דעתך, האדון, אדוני, על העבר, להודיעני את אשר קרה, ותחת
זאת הירבית לדבר באוזני אמתך על הימים הרחוקים אשר יבואו.“

כך נהג בהיסח־הדעת, לפי שמלכתחילה מעורב היה יסוד ההבטחה בכל
סיפורי הקורות שבפיו; ומשום כך אי־אפשר היה להגיד מעשים־שהיו מבלי לבשר
עתידות בה־בשעה.

ועל מה היה משיח עמה? על שילוף היה משיח.

סברה מוטעית היא האומרת, שלא סח יעקוב על שילוף הגיבור, אלא רק בשוכבו
על ערש־מותו, על־פי גילוי־שכינה קודם מיתתו. אותה שעה לא היו לו גילויים

כלל, אלא משמיע היה באזרה חגיגי רק דברים המוכנים בפיו מכבר, דברים שהתקין לעצמו ושקל בדעתו ימים רבים — מחצית ימי חייו; ושעת־מיתתו לא הוסיפה עליהם אלא חותם של קדושה. כן השמיע מאמרי ברכותיו וכן ביטא את משפטיו על הבנים, בנוסח כעין־קללות, והוא־הדין בנוגע להזכרת דמות־היעוֹד אשר בשם שילו כינה אותה, ובה היה מתעסק במחשבה זמן רב לפני הופעת תמר, אס־כי לא דיבר בעניין זה עם שום בריה, אלא עמה בלבד, כאות תודה על התמדתה בשמיעת תורתו, ויען־אשר מאוהב היה בה במקצת בשארית כוחו הרגשי. — אל מי או אל מה התכוון בשם שילו?
עד מה הוא תיכן ואיזן את הדבר! — מוזר.

שילו לא היה למעשה אלא שם עיר, שם מקום מוקף חומה בארץ, צפונית ממחנה־יעקוב, מקום שהיו עממי הארץ מתקהלים לעיתים, לאחר מלחמה שנסתיימה בניצחון, כדי לחלק שם את השלל, — ולא נתייחדה לו שום חשיבות של קדושה. וכפי שנקרא הנסיך שכם בן חמור על שם עירו, כן עשוי גם שילו לשמש שם לבן־אדם, לאיש־שלום־ושלנה. בנפש יעקוב הצטייר אדם זה בחזקת איש־התוחלת, אשר בשבועות ובברייתות קדמוניות, המתחדשות מתקופה לתקופה, הובטח ונרמז בואו בטרם ייצא מרחם, הובטח בדברי נוח אשר בירך את שם, הובטח לאברהם אשר כל־גויי הארץ עתידים להתברך בו ובורעו: הוא שר־השלום ומשית־אָל, אשר ממשלתו מנס עד ים ומנהר עד אפסי ארץ, וכל המלכים ישתחוו־לו וכל גויים יעבדוהו, כי גיבור בארץ הוא, זרע קודש, וכיסא ממלכתו נכון עד עולם.

את זה, העתיד לבוא, הוא כינה בשם שילו, — ומעתה נתבעים אנו לדמות בנפשנו ולתאר ככל־יכולתנו את יעקוב, אשר נגידים ידבר ואמרתו צרופה, כשהוא משיח באותן שעות של לקח־טוב על־אודות שילו — כשהוא מסמיך את ראשית־המעשים אל תכליתם הרחוקה ביותר. כבד־משמעות היה דיבורו, כביר היה; תמר, האשה, שהיא לבדה נמצאה ראויה להאזין אליו, ישבה בלי נוע; גם המבט הקפדני ביותר לא היה עלול להרגיש אף נידנדוד קל־שבקלים בעגילי אוזניה.

היא שמעה את קול העולם, הצופן אחרית בקרב הראשית, בחזקת הבטחה: סיפור־קורות בתעצמות־עוז, עתיר־סרעפֹת ומשופע־אירועים, אשר כהוֹט־השני עובר בו חוט ההבטחה־התוחלת, מקשר את ה"פעם" אל ה"פעם", את ה"פעם" ל"פנים" אל ה"פעם־לעתיד־לבוא", משמע, אל עידן של שואת־ישע־ביקום־כולו, עת יתנגפו שני כוכבים להוֹט־שנאה, ויתנפצו זה בזה כוכב־השלטון וכוכב־הצדק בקול־רעם־מלוא־העולם, עד שיתלכדו והיו לאחד בזוהר ענוג־אדיר למראשותי האנושות, ודרך כוכב־השלום.

זה כוכבו של שילו, בן־האדם, בן־סגולת־המורשת, הכוכב שהובטח לזרע האשה, למען ירצץ את ראש הנחש. אולם תמר — אשה היתה, היא היתה ה"אשה, כי כל אשה הנה האשה, שליחת החטא וחיך הישע, עשתורת ואם־האלוהים; והיא יושבת לרגלי הגבר־האב, שבחלקו נפלה הברכה עָקב העוקבה המכוננת סדרים, והוא העלול להוריש אותה לקראת הימים הבאים לאחד מזרע ישראל.
מי האיש? אל ראשו של מי יגביה האב את פך השמן, למען ימשחהו ליורש

הברכה? תמר ידעה לחשב את הדבר באצבעות ידה. שלשה מהם ארוכים היו, וילדהשעשועים, בן-האהובה, מת. לא האהבה עתידה איפוא להתוות את נתיבת המורשה; ומשניטלה האהבה לא נותר אלא הצדק. הצדק יהיה איפוא הפך. שמתוכו יצק שמן הבחירה על ראש הרביעי. יהודה, הוא היורש.

אדיר הפצה

מעתה סיגלו לעצמם החריצים הזקופים שבין גבות עיניה של תמר עוד משמעות אחת, והיא השלישית. לא רק זעפה על יופנה ולא רק מאמצי מחקריה התבטאו בהם, אלא גם תוקף רצונה. כאן יוגד בפירושו: תמר גמרה אומר תקיף לשלב את עצמה במהלך קורות העולם באמצעות נשיותה, ויהיה המחיר כל אשר יהיה. כה להוטה-אחר-כבוד היתה. אל הכרעה בלתי-מעוררת וכמעט-קודרת כזו — כי בכל הכרעה בלתי-מעוררת יש משהו מן היסוד הקודר — הגיעה שאיפתה הרוחנית. לקחדעת, יש והוא נהפך בנפשות מסוימות לכוח-רצון בלי כל מחיצה, ולא זו בלבד, אלא בעלי נשמה כזו אינם שואפים כלל ללקח, אלא כדי לזון בו את כוח-רצונם ולהציג לו מטרה. תמר לא היתה צריכה, אלא ללמד אורחות עולם ותכליתו הנכספת, ומיד הוכרחה להגיע אל ההחלטה-בלא-תנאי, שתהיה קושרת את נשיותה אל תכלית נכספת זו. על-מנת שתקנה לה מקום בקורות-העולם.

ייאמר ברורות: הכול מצויים בקורות העולם. די לו לאדם שיוולד בעולם, כשביל שיהיה יוצא ידי חובתו. כך או כך, וכבר הוא משתף את מהלך-החיים הזוער אל מכלל התהליך העולמי. אולם רוב הבריות רוחשים בעיבורם של החיים, הרחק בפאת-המאורעות, בלי דעת את עיקר-הקורות וכלי נטילת חלק בו, מצניעים לכת ומאושרים לאמיתו-של-דבר באשר אינם שייכים אל מעמדם של אנשי-סגולה. אל אלה התייחסה תמר בבוז. אך למדה לקח, מיד נייעור בה הרצון — או, נכון יותר: כל עיקר לימודה לא היה אלא בשביל שיוודע לה, מה היא רוצה ומה אינה רוצה. היא לא רצתה להיות בין הרוחשים בצידי הדרכים. בת-כפר זו שואפת היתה לעלות על הנתיב ממש, על נתיב ההבטחה. ביקשה להיות בת המשפחה, להשתלב על-ידי חיקה בשלשלת היוחסין, המוליכה במרחקי הימים אל הישע. היא היתה האשה, והבשורה לא הושמעה, אלא למען זרעה. ביקשה להיות אם קדמוניה לשילוף.

לא פחות ולא יותר. עזים הקמטים שניצבו בין גביניה הקטיפיים. שלוש משמעויות כבר דבקו בהם, — ולא ייתכן, שתיעדר הרביעית: זו, המביעה זילזול של חימה קנאית לבת שוע, אשת יהודה. שגלונה זו שהיתה מצויה בנתיבה ובמקום של סגולה, כך, בלי זכות ודעת ורצון (כי הדעת והרצון חשובים היו בעיני תמר כזכויות), — בריה מבוטלת זו, איפוא, שנמצאה ראויה לתפוש מעמד בקורות-הימים, לא טובה היתה בעיניה, אדרבה, היא שטמה אותה באורח נשיי לגמרי, בלי להעלים את הדבר מעצמה, והיתה מבקשת את מותה — ואף זאת.

בלי העלמה כלל, — אילו היה עוד טעם במיתתה. אבל בכך לא היה טעם, שהרי כבר ילדה אשה זו שלושה בנים ליהודה, ולכך אנוסה היתה לבקש גם את מיתתם של אלה, כדי שישבו המצב לקדמותו ויתפנה המקום בשבילה, כבת זוגו של היורש.

בחזקת יורש היה יהודה אהוב עליה, וכך חמדה אותו — זו היתה אהבה מחמת רדיפת כבוד. אולי מעולם — או מכל־מקום עד העת ההיא — לא אהבה אשה כל גבר שלא למען עצמו, אלא למען רעיון, כי ברוח זו חמדה תמר את יהודה. זה היה מסד־אהבה שנוסד כחידוש; בפעם הראשונה התחוללה זו: אהבה שאינה אהבת בשרים, אלא אהבה מכוח המחשבה, כך, שניתן לכנותה בכינוי „תזוית“, ממש כאותה אי־מנוחה שהיתה תמר מעוררת בגבר, בלא דמות־בשרים.

ברצון היתה מפעילה את כוחה העשתורתי, שעורר לכאורה אך את זעמה, וברצון היתה מנסה ללכוד בו את יהודה, כי יפה ידעה את שיעבודו לאותה אדונית ובטוחה היתה בנצחונה. אבל היא איחרה את המועד, היא איחרה להגיע אל תחנת הזמן עם אהבתה שמתוך רדיפת־הכבוד. בחוליה זו שבשלשלת לא יכלה עוד להשתלב, ולא יכלה להעלות את עצמה על המסילה. על־כן אנוסה היתה לצעוד צעד אחד קדימה, או למטה, בנתיבת הזמן והדורות, מיכרתה היתה להחליף את דורה ולכוון את תשוקתה התכליתית אל השלב אשר בו ביקשה לכתחילה להתייצב בחזקת אָם — דבר זה לא היה קשה להלכה, שהרי האָם והאהובה היו תמיד אחת בספירה העליונה. הקיצור, אנוסה היתה להסב את תשומת־לבה מעל יודה, הבן־היורש, אל בנו של זה, הנכדים־היורשים — אשר כמעט ומבקשת היתה את מיתתם, כדי ללדת אותם שנית, בצורה מתוקנת יותר: משמע, אל הנער צר, הבכור, כמסתבר; בייחוד ובעיקר אליו, שהרי הוא היה היורש.

מעמדה האישי מבחינת הגיל איפשר לה את הירידה בלי קושי. בשביל יודה לא היתה צעירה יותר מדי, ולא קשישה ביותר בשביל צר. ובכל־זאת עשתה את הצעד הזה בלא רצון. הסתאבותו של אותו דור, התנוונות זו, שהיתה חולנית, אם כי מושכת חן, גרמה להיסוסים. אבל רדיפת־הכבוד מצאה לה תקנה, — מוכרחה היתה למצוא דרך, שאם לא־כן, תהיה תמר מאוד בלתי־מרוצה בתכונתה זו. היא שהגידה לה, שההבטחה אינה צריכה דווקא להתהלך בדרכים מובטחות או אף מתוקנות; שעלולה היא — מבלי להימוק — להתנסות במעשים נחותים־דרגה משמעיים ואף נמאסים, ועוד, שממקור החולה לא תמיד יוצא חולי, אלא ייתכן שיצמחו ממנו חיים צרופים ומשופרים, העושים את דרכם הלאה אל תכלית הישע, בייחוד בעזרת כוחו המזקק של תוקף־הרצון, שכמוהו צפון בתמר עצמה. הן צאצאי יודה לא היו אלא גברים מגוונים ותו לא. אך מכריעה בכך האשה, משמע, העובדה שהיא תשלב את עצמה דווקא פה, בחוליה החלשה ביותר. ראשית ההבטחה חלה על חיק האשה, ומהו כוחו של גבר!

בשביל שתשיג את מטריתה, היה עליה לשוב איפוא ולעלות במעלות הזמן אל החוליה השלישית; שאם לא כן תעשה, לא תצליח. אמנם, היא הפעילה את חמדוּתיה העשתורתיות כנגד האישי הצעיר, אבל תגובתו של זה היתה ילדותית

ומגונה. עַר ביקש רק לצחק עמה. וכשהקדירה כנגדו את גבות עיניה, חדל ממנה. ולא היה מסוגל לעניין רציני.

יכולה היתה להתבצר למעלה, מאחורי יהודה, אבל עדינות־רגש מסוימת מנעה אותה מכך; שהרי הוא היה האיש אשר חמדה אותו לכתחילה, ואותו היתה חומדת עד עתה, ואס־כי הוא עצמו לא ידע את הדבר, הן ידוע ידעה היא, והתביישה לבקש ממנו בן שלכאורה מתאוה היתה ללדת אותו.

על־כן התבצרה מאחורי יעקוב, המורה, ראש בית־האבות, ומאחורי נטיית־לבו הדורת־הכבוד, הנטייה שידועה היתה לה יפה, כמסתבר, וממנה הפיקה נחת יותר משתוכל להיפגע עלי־דה; את פני יעקוב שיחרה בבקשתה להתקבל אל המשפחה ומידיו ביקשה את הנכד שיהיה לה לאיש.

במקום שסבב פעם יוסף את הזקן בלהגו וקיבל ממנו את כתונת הפסים, שם עשתה גם היא את המעשה, ומשחקה הצליח ביתר קלות.

„רבי ומורי“, כן אמרה, „אבא חביב ואדיר, שמע אל אמתך והטה אוזנך אל בקשתה ואל משאלתה, אשר משא־נפשה הוא! הנה, בחרת בי והגדלת אותי על פני כל בנות הארץ, הורית אותי אורחות עולם ודעת אלוהים, העליון היחיד, פקחת את עיניי שהיו מוכות עֹרַת, הדרכתני עד שנעשיתי כיצור כפיך. עד־מה שפרה נחלתי, כי מצאתי הן בעיניך וניחמתני ותדבר אל אמתך בחסד, — ישלם לך אלוהים פעלך ותהא משפורתך שלימה מעם האדון אלוהי ישראל אשר באתי אליו בעזרתך לחסות תחת כנפיו! כי נשמרת אנוכי ואשמור את נפשי מאד, פן אשכח את קורות הדברים אשר הראית לי, ופן יסורו מלבבי כל ימי חיי. לבני ולבני בניי, אם יחונן אותי אלוהים, אספר ואודיע אותם, למען לא ישחיתו דרכם ועשו תמונת כל סמל, תבנית זכר או נקבה, תבנית כל בהמה אשר בארץ, תבנית כל ציפור כנף אשר תעוף בשמיים או כל שרץ הרומש או כל דגה; ופן ישאו עיניהם השמימה וראו את השמש ואת הירח ואת הכוכבים, כל צבא השמיים, ונידחו והשתחוו להם. עמך עמי ואלוהיך אלוהיי. על־כן, אם יתן לי בנים, אל יהיו מורע איש בן אלוהי־נכר; לא ולעולם לא. הן יימצא אחד מבני ביתך, אדוני, אשר יקח לו אשה מבנות הארץ, אשה כמוני ויביאנה אל האלוהים. אולם אני כפי שהנני כיום הזה, אחרי אשר נולדתי מחדש כיצורת־כפיך, לא אוכל היות בתיצורו של איש נבער־מדעת, איש המשתחוה לעץ ולבאב, מעשי ידי חרש, לאלוהים אשר לא יראו ולא ישמעו ולא יריחו. הבט וראה, אדוני אבי, מה עשית לי ואיך טיפחתני, כי בידך קורצתי והיתה נפשי עדינה ורגישה, עד שלא אוכל עוד לחיות כהמון הנבערים מדעת ולהיות אשתו של אחד העם המדבר בי, ולתת את בתוליי לאחד הכסילים באמונתם, כפי אשר נכונה הייתי לעשות לפנים בתום לבב; — זו התקלה הנמשכת אחרי העידון וזה הפגע הרובץ לפתח תיקון־המידות. לכן אֶל תחשבנו לזדון לי, אשר בתך ואמתך אני, אם אטה לבבך אל הערבות אשר ערבת בעת־אשר טיפחת אותי, ונעשית איש־חובות לי כמעט כאשר נעשיתי אני אשת־חובות לך בעבור טיפוח־הרוח.“

„דבריך, בתי“, השיב יעקוב, „נמרצים הם, ולא בלי טעם נאמרו; ויפים הם

למשמע אוזן. אולם, הגידרנא לי, מהי מגמת פניך, כי לא אראנה עדיין; גלרלי, מה מחשבתך הכמוסה, כי עמומה היא לעיניי!
„עמך עמי“, אמרה, „ברוח, ורק אל עמך אוכל להסתפח בבשרי ובנשיותי. אתה נתת לי מאור עיניים, — תן ואפקח גם אני את עיניך! נצר יצמח משורש שבטכם, צר, בכור בנך הרביעי, כתומר יפרח על עין המיים וכאגמון יגבה באגם. דברנא באוזני לביאך יהודה, ויתנני לו לאשה!“
יעקוב הופתע בלי שיעור.

„זו מגמת פניך“, ענה, „וזהו איפוא מחשבתך? אכן, אכן, מעולם לא הייתי מעלה את הדבר על דעתי. דיברת על הערבות שמשכתי על עצמי בעת-אשר טיפחתי אותך, ועתה הבאת אותי במבוכה בגללה. אמנם, יכול אני לדבר אל לביאי ודבריי גם ייכנסו אל לבבו, אבל האוכל להיות גם ערב לעצתי? רצויה אֶת בביתי ושערינו נפתחים בשמחה לקבל את פניך. אבל האם טיפחתיך לשם אלהים, למען עשותך אחר-כך אומללה? לא ברצון אשים תהלה באחד מבית-ישראל, אך בניה של בת שוע — דור-איך-תושיה הוא, דור לא-יועיל נגד פני אלהים, אשר נוחלי להעלים עיני ממנו. באמת, מהסס אני מאוד למלא את משאלתך, כי לדעתי אין הנערים הללו כשרים לנישואין, ומה-גם אתך!“
„אתי ורק אתי“, ענתה בתוקף, „אף-כי לא עם אחרת, — ישקולנא את הדבר בדעתו, אדוני אבי! הן חוק ולא-יעבור היה, שיהודה יוליד בנים. והינה הינם כפי שהינם, ובכל-אופן זרע משופה, כי בהם טמון זרע ישראל, ואין לדלג עליהם, ואין להשמיט אותם אלא-אם-כן יישמטו מעצמם ולא יעמדו במבחן החיים. זרע-בנים לא ייבצר מהם, לפחות בן אחד, לפחות אחד מהם יוליד, צר, הבכור, תומר זה על עין-המיים. אותו אוהב, והפצתי לכווננו באהבתי להיותו גיבור בישראל!“

„את היא הגיבורה, בתי“, השיב יעקוב, „וסמוך-ובטוח לבי בך, כי יכול תוכלי.“

וכך הבטיח אותה, שישיע דברו באוזני יהודה, האריה; אך לבו היה חלוק עליו ועובר על גדותיו. כי אהב את האשה בשארית עוזו, והוא שש להעניק לה גברות אשר מחלציו יצאה. אולם צר לו וכבודו נפגם מבלתי-יכולת לתת לה גברות משופחת יותר. ושלישית, לא ידע מדוע, צמרמורת קלה עמדה בבשרו בגלל כל המעשה הזה.

„לא בנו!“

משכנות יהודה לא היו בקרב אהלי אחיו, אצל אביהם באלוני ממרא; כי מאז התרועע אל האיש חירה היה רועה את צאנו למטה במישור, בשדות עדולם, ושם נטו אהלם גם צר בכורו ותמר בנישואיהם שנכוננו בידי יעקוב, לאחר שזה זימן אליו את בנו הרביעי והשמיע דברו באונו. וכי מדוע יתן יודה כתף סודרת לאביו? אמנם, הוא השמיע את הסכמתו בארשת קודרת במקצת, אבל מכל-מקום הסכים בלי טענות ומענות, וכך ניתנה איפוא תמר לצר.

לא יאה לנו שנהיה מציצים אל אחורי פרגודו של זיווג זה; אף כימים ההם לא השתוקק איש לעשות את הדבר, ותמיד השיחו הבריות באותה פרשה בקיצור נמרץ, מתוך היותור על מידות של חמלה או הטלת־דופי, אשר שימושן הנכון נראה עסק מסובך ביותר. גורמי הכישלון היו — בצד אחד תשוקת האשה לעשות לה שם בדבריהימים, ודיפת־כבוד, הכרוכה בסגולות מן היסוד העשתורתי, ובצד השני ניוון־נעורים, שלא יכול לעמוד במבחן־חיים רציני. יפה נעשה, אם נתנהג כדוגמת המסורת, ונדיע בקיצור נמרץ, כי ער בן יהודה מת זמן קצר לאחר הג־הפלולות, או בלשון הכתוב, כי המית אותו אדוניי; — ודאי, הן הכול נעשה בידי האלוהים, וכל אשר יקרה, אפשר לצינו כמעשה אלוהים.

בורעותיה של תמר מת הנער מחמת דָּמָם פנימי, שהיה עלול לגרום את מיתתו גם לולא נחנק בדמו; ולא מעטים יהיו סבורים, כי יש נחמה בכך, שלפחות לא מת גלמוד ככלב, אלא בזרועות אשתו, אם־כי שוב גם מדרכת המחשבה, היאך הוכתמה זו מדם חייו ומיתתו של אישה הצעיר, היא קמה מעם מיטתו, גבות עיניה אפלות, התרחצה והיטהרה, וביקשה שיינתן לה אונן בנו השני של יהודה, לאיש.

בתוקף דעתה של אשה זו היה משהו מן היסוד המדהים כל הימים. היא עלתה אל יעקוב, נשאה קינה על אסונה, התאוננה באוזניו כביכול על האלוהים, עד שהביאה את הזקן במבוכה בגלל מעשה זה.

„אישי מת עליי“, אמרה, „ער, נכדר, לפתע נחטף; וכהרף־עין, ואיננו. האפשר להבין זאת? איך יכול אלוהים לעולל זאת?“

„הכול הוא יכול“, ענה יעקוב. „היכנעי לפניו! יש ועושה הוא, אם יודמן לידיו, את מעשה־הזוועה האיום ביותר, כי היכולת לעשות הכול, ניסיון עצום הוא, אם היטיב נשקול את הדבר, שארית המדבר היא, כך התאמצי להבין את המעשה! יש ופוגע הוא באדם וממית אותו בלי טעם וזעם, ובלי היגיון. ועלינו לקבל את הדין.“

„מקבלת אני את הדין“, השיבה היא, „מבחינת חלקו של האלוהים, אבל לא מבחינת חלקי, כי באלמנותי אינני מכירה, אינני יכולה ואינני רשאית להכיר בה. אם נפל האחד, מוכרח השני לבוא במקומו מיד, פן תכבה גחלתי אשר נשארה, לבלתי שום לאישי שם ושארית על־פני האדמה. לא למען עצמי אני דוברת ולא למען המומת; כי על הכלל אני מדברת ועל ימות־עולם. עליך, אדוני־אבי, להשמיע קולך בישראל ולשים אותו לחוק ולמשפט, אשר אם ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ובן אין לו, לא תהיה אשת המת החוצה, לאיש זר, — יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה וייבמה. והיה הבכור אשר תלד, יקום על שם אחיו המת, ולא יימחה שמו מישראל!“

„ואם לא יחפוץ האיש“, שאל יעקוב, „לקחת את יבמתו?“

„או אז תתיצב יבמתו“, אמרה תמר בתוקף, „ותאמר ותדיע לכול: מיאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל; לא אבה יבמי, או יקראו לו וידברו על לבו.“

ואם עמד ואמר: לא חפצתי לקחתה, — וניגשה יבמתו אליו לעיני כל העם וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניה וענתה ואמרה: ככה ייעשה לאיש, אשר לא יבנה את בית אחיו. ונקרא שמו בישראל, חלוץ-הנעלי".

„כי אז יימלך בדעתו, כמובן“, אמר יעקוב, „וצודקת את, בתי, גם בדבר הזה, כי נקל לי להשמיע דברי באוזני יהודה למען תתו לך את אונו לאיש, באם אשים תחילה את הדבר חוק לכל העם, וכן אסתמך על הכלל המתקון, אשר הודעתיו תחת עץ-התעודה.“

כך נוסד היבוים על-פי השתדלותה של תמר, מעשה הנטוע בדברי-הימים. כי זה טיבה של אותה בת כפרית — נטייה היתה בלבבה אל הנטוע בדברי-הימים. בלי אלמנות קיבלה את הנער אונו לאיש, אם-כי יהודה גילה חשק מועט מאוד לפשרה וליותרת-הנישואין, וחשק עוד פחות הראה מי שהדבר נגע בו.

יהודה, שנקרא אל אביו משדות-המרעית של עדולם, נתן לו הפעם כתף סוררת, וזמן רב אטם את אוזניו משמוע אל עצתו, כי חלק על דעתו, שרצוי לחזור ולנסות בשני את הדבר שתוצאתו היתה כה אומללה בראשון. ועוד זאת, אונו, שבו עשרים הוא, אם בכלל יכשר לנישואין, על-כל-פנים לא בגר עדיין, לא נייער בו הרצון והחשק.

„אבל היא תחלוץ את נעלו ועוד מעשים כגון זה תעשה לו, אם ימאן לבנות

את בית אחיו, וכל ימיו יתקרא, חלוץ-הנעלי.“

„מדבר אתה, ישראל“, אמר יהודה, „על מנהג קיים, והן רק בימים אלה

הנהגת את הדבר אתה בעצמך, ואף ידעתי היטיב, עצת-מי היתה זו.“

„אלהים מדבר מפי העלמה“, ענה יעקוב, „הוא שלחה אלי, למען תכירנה,

והוא יוכל לשים את דברו בפיה.“

אז חדל יהודה ממריו וציווה לערוך את הכלולות.

לארוב אצל מזונות הקיטון, במאס הוא בעיני כבודו של מי שמספר את הדברים הללו. ובכן, קיצורה של לשון נמרצת: בנו השני של יהודה, נער נאה וחמוד לפי דרכו, משמע לפי דרך מסופקת, נער בעל אופי, — רוצה לומר: מבחינת איזו סטייה שורשית באופיו, שכמהו כגור-דין על עצמו וכשלילת חיי עצמו, לאו דווקא שלילת חיי הפרטיים; שכן היתה בו אהבה עצמית מרובה, והיה מסלסל ומפרכס את עצמו כאחד הטרוניים; אבל לגבי כל המשך-חיים אחריו ובו — משיב היה בשלילה בכל-מאודו. נאמר, כי תרעומת היתה בלבבו על-אשר הוטל עליו לשמש בחזקת תחליף-איש ולהקים זרע לא לעצמו, אלא לאחיו. מסתבר, אמת היא; במידה שיש חשיבות במלים ובמחשבות, עשוי היה אונו לבטא את הדבר בצורה כזאת, אך במציאות, אשר מחשבות ומלים משמשות לה רק תרגום-לשון, במציאות נטועה היתה בלבו של כל דור בני-יהודה הידיעה, כי כל עצם קיומו אינו אלא מבוא סתום, וכי החיים, תהיינה נתיבותיהם כל-אשר תהיינה, אינם עשויים, אינם רוצים, אינם יכולים ואינם זכאים להתקדם באמצעותם. לא בנו! אמרו פה אחד, ולהם הצדקה, כפי דרכם. החיים וחיבוטיהם יתנהלו וילכרנא בדרכם; הם

מצפצפים. ובייחוד נהג כך אונן, ונזייתוארו וחמודותיו לא היו אלא גילויי אהבת עצמו של זה, שמעבר לו אין המשך.

מאחר שאולץ לבוא בברית הנישואין, גמר אומר להתל ברחם. אבל הוא שכח להביא בחשבון את שאיפת הכבוד העשתורתית של תמר, שהתקוממה כנגד סטייתו כגון ענרסופות כנגד הענג, המוליד ברעם את ברקהמוות. בזרועותיה מת הוא, כהרף עין, בשיתוק־חיים פתאומי. מוחו פסק ונדם, והוא נפח נשמתו.

תמר קמה ותבעה מיד, שיתנו לה את שילה, בנו הקטן של יהודה, לאיש; והוא אך בן שש־עשרה אז. אם יאמר אדם, שהיא היא הדמות המדהימה ביותר בכל הקורות הללו, לא נעזו להתנגד.

הפעם לא עלתה בידה. גם יעקוב היה פוסח על שתי הסעיפים, ולוא רק מתוך שנכון היה לשמוע את התנגדותו העזה של יהודה; ואכן, זו לא איחרה לבוא. אמנם מכנים היו אותו „לביא“, אבל כלביאה היה מתייזב לפני בנו הקטן, ותהא סגולתו אשר תהיה, ולא רצה להסכים.

„לא ולעולם לא!“ אמר. „למען יישחת גם זה, האמנם כן? בדם, כמו הראשון, או בלי דם, כמו השני? אלוהים ישמרנו, היה לא יהיה! שמעתי קריאתך, ישראל, מיהרתי לעלות אליך מן אכויב שבצמק, במקום אשר ילדה לי בת שוע את זה; שם היא שוכבת עתה בחולצה. כי חולה היא ונוטה למות, ואם גם שילה בני ימות עלי, ונותרתי ערירי. לא את פיך אני ממרה, כי הן בטוח אני, שאין את נפשך לצוות, ורק ברפיון אתה מציע לפני את הדבר ולבך חלוק עליך. אולם לבי לא חלוק עלי, כי אמרתי, לא ולעולם לא, לך ולעצמי. מה עלתה על דעתה של אשה זו, כי אתן לה גם את הטלה, למען תשחיתנו? אישתר היא זו, ההורגת את אהוביה! זוללת עלומים היא זו, ותאוותה לא תשבע! ואף ילד הוא בני, אשר לא הגיע לפרקה, ולא יכשר עוד השנה לבוא במכלאת זרועותיה.“

באמת, מן הנמנע היה לדמות את שילה, על־כל־פנים לפי־שעה, בחזקת בעל לאשה. דומה היה כגון מלאך־אלוהים ולא בשר־דם, נאה ולא־יועיל, בלא חתימת זקן וקול־גבר.

„רק בגלל הנעל וכל שאר הדברים“, הזכיר לו יעקוב בהיסוס, „באם ימאן הנער לבנות את בית אחיהו.“

„שמע תשובתי, אדוני, ואומר לך דבר“, אמר יהודה. „אם לא תלך עתה טורפנית זו ותלבש בגדי אלמונתה ולא תשב בבית אביה באבלותה כמשפט, כאלמנה שמתו עליה שני אנשים, ולא תתנהל בשלווה שם, אז אבוא אנוכי, חי שמי יהודה, ואחלוץ לה נעל אחת לעיני כל העם ועוד גם אוסיף את יתר־המעשה ובאזוני כול אעיד, כי מצודדת־נפשות היא, למען תיסקל או תישרף!“

„מפריז אתה עד מאוד“, אמר יעקוב במצוקת ריגוש, „באי־רצונך לקבל את הצעתי.“

„האמנם מפריז אני? ועד כמה היית אתה מפריז, לוא רצה איש לקחת

ממך את בנימין, וביקש לשלחו אל דרך שהיא בחזקת סכנה — והן לא בנך האחרון הוא, כי אם רק הצעיר בבניך? עליו אתה שומר, והמטה בידך, ומחזיק אותו אצלך, למען לא יאבד לך, וכמעט שתאסור עליו את היציאה אל אגם הדרך. ובכן, שילה הוא בנימין שלי, ומתקומם אני, וכל נפשי מתקוממת בי; ולא ייצא חוצה!"

"חפץ אני לעוץ צצה לנשר את ההדורים בדרכי שלום", אמר יעקוב, לאחר שטענה זו נגעה בלבו, "לאמור, להרחיב זמן השהות, מבלי לנגח גם את העלמה, את כלתך, ביד קשה ביותר. אל-נא נדחה את בקשתה, אלא נניח לה עד שתיגמל. לך אליה ואמור לה: שילה בני קטן הוא, ואף נחשל שלא כפי שנותיו. שבי אלמנה בית אביך, עד יגדל הנער, ואז אתננו לך למען יקים זרע לאחיו, כך נשכך את תשוקתה שנים אחדות, בטרם תוכל לחדש משאלתה. אך ייתכן ותורגל באלמנותה, ולא תשוב לחדש את המשאלה. או אם בכל-זאת תעמוד על דעתה, אז נפייס את רוחה ונסביר לה בצדק רב או מרעט, כי עדיין לא גדל הבן."

"יהי כדברך", אמר יהודה, "אין חילוק בעיניי, אם כה ואם כה נדבר אליה, ובלבד שלא יאילץ לתת את גאוותי הענוגה בזרועותיו הבוערות של המולך."

ג ו הצ א נ

כעצת יעקוב כן היה. תמר קיבלה את הכרעת חמיה בקדרות פנים, ונתנה בעיניו מבט נוקב. אבל היא נכנעה. אלמנה ואשה הנושאת אבלותה, כך נשארה בבית אביה, ולא השמיעה דבר על עצמה, שנה ושנתיים וגם שלוש שנים. כתום שנתיים יכולה היתה לחדש את תביעתה בצדק ובמשפט; אבל ממתינה היתה עוד שנה שלישית, בפירושו, למען לא יוגד לה, כי עדיין קטן הוא שילה.

אורך-רוחה של אשה זו היה רב, כתוקף רצונה. אולם אורך-רוח ותוקף-רצון היינרהך הם תדיר.

אך משמלאו לשילה תשע-עשרה, והוא עומד בעצם ליבלובו, ניגשה אל יהודה ואמרה לו:

"עברה הארפה והגיעה לך העת שתיתנני לבנך לאשה ואותו תתן לי לאיש, למען יקים זרע ושם לאחיו. זכור את בריתך!"

אולם יהודה עצמו התאלמן בטרם תעבור שנת-הארפה הראשונה; בת שוע מתה עליו, בהצטערותה על שיעברו לעשתורת, ועל אבדן שני בניה ועל-אשר דימתה, כי הוטלה עליה אשמת מיתתם. לא נותר לו איפוא, אלא שילה בלבד, ופחות מבכל הימים היה נוטה עתה לשלחו לדרך שהיא בחזקת סכנה. על-כן כה ענה:

"ברית? חביבתי, מעולם לא היתה כזאת. ופן תעלה על דעתך, שמתכוון אני להכחיש אף את מוצא-אפי כשהוא לעצמו? חלילה לי. אבל לא הייתי חושב, שעוד תשובי לתבוע את קיומו, לאחר זמן רב כל-כך; כי הן לא היה דיבורי

אלא דיבור של־תנחומות. אם יש את נפשך לשמוע עוד דיבור כזה, הנני ואשמיענו, אבל דומה שאין עוד צורך בו, הואיל והגיעה העת שתראי את עצמך מנוחמת. אמנם שילה הוסיף ימים, אבל אך ימים מועטים, ואת קשישה ממנו יותר משהיית בשעה שדיבורי היה לך לתנחומים. הן כמעט ויכולת להיות לו לאם.

„האמנם, יכולתי?“ שאלה תמר. „רואה אני, כי קובע אתה לי את מקומי.“
„מקומך“, אמר הוא. „לפי דעתי, מקומך הוא בית אביך, ושם תישארי אלמנה, אשה המתאבלת על תרי אישיה.“

היא החוותה קידה והלכה. אולם, אחר־כך התרחשו דברים. אשה זו, לא על נקלה תישמט, ולא על נקלה תוסר ממסילתה — תמהונו הולך ומתגבר ככל־אשר נתבונן אל דרכיה. על מעמדה במהלך־העיתים שליטה היתה כבת־חורין. ירוד ירדה אל הנכדים, אותם איררה, יען־כי עמדו למכשול בדרך הבנים שביקשה ללדת, — ועתה גמרה אומר להמיר שוב את דורה, לחזור ולעלות, לדלג על זה האחד, שנותר מדור־הנכדים, אשר לא אבו לתתו לה, למען יביאנה זה אל המסילה או ימות. כי גחלתה אל תכבה; והיא לא תסבול, שיגרשה מהסתפח בנחלת אלוהים.

לגבי יהודה בן יעקב התרחשו העניינים כדלקמן.
ימים לא רבים לאחר היום בו עשה את עצמו הלבאי ללביאה והתייצב לפני גורו, הגיעה השנה לתקופת גז־הצאן וחג הגוזזים, עת היאסף רועי הארץ והנוטרים באחד המקומות, פה ושם חליפות, לעשות משתה זבחה; והפעם ראו להם מקום אחד בהרים ושמו תמנה, שמה ירדו הרועים ואדוני העדרים משיפועי ההרים, ושמה עלו מן העמקים, לגזוז ולהיטיב את לבם. וגם יודה עלה שמה יחד עם חירה מעדולם, ריעו ואביר־הרועים אשר לו, הוא האיש ששידך לו את בת שוע; גם הם ביקשו לגזוז ולעשות ימים טובים, לפחות חירה; כי לב יודה לא היה נוטה למשתה ושמחה, לעולם לא. הוא היה חי בתופת, כי נשא עוון מעשים שעשה ועבר לפניו, ואורח אבדנם של בניו מארץ החיים דומה היה כצוקת תופת.

רוח דכא שררה בו על־דבר בחירת־למורשה, ורצוי היה בעיניו שלא תנקף שנה למועד־ש־ל־חג, ולא יבואו כלל ימים טובים; כי בחיי האדם המשועבד לתופת מתמלאת כל שמחת־הג אך בצביונו של תופת, ואינה מביאה לשום תכלית, אלא למעשים המטנפים את בחירת־המורשה. אבל מה יושיענו כל זה? רק מי שנושא מדווה בגופו, פטור מן החיים. אדם החולה בנפשו, — אין מחלתו מחלה, איש לא יבין אותה, וחיוב החולה לקחת חלק בחיים ולשמור על המועדים.

כך לקח יודה חלק בחג הגז אשר בתמנה שלושה ימים, זבח זבח ועשה משתה.

את הדרך חזרה למקומו עשה ביחידות; יותר מכול חיבב את ההליכה בדרך. נדענו, שהלך ברגל, כי בידו החזיק מטה־חוינה משופח, שהיה לו ערך־מה.

ומטה כזה אינו דרוש כמלמד לבהמת-רכובה, אלא להילוך. כך צעד בשביל, במורד הגבעה, בין כרמי-גפן ומקומות יישוב, בזירה-שמש המאוחר, הנוטה לערוב באדמומית.

כל נתיב וכל משעול ידועים היו לו יפה; כאן היה גם עינם, הוא עיניים שלרגלי הגבעה, שם היה עליו לעבור לעומת אכזיב ועדולם, הבתים וחומת הטיט עם השער אורו בזהרורי ארגמן נוכח תפארת השמיים. בפתח השער רבצה דמות; משהתקרב ראה, שהיא מעולפת בכתונת פספסים, היא כסות-הצעף אשר לזונה.

המחשבה הראשונה היתה: הנני בודד, השנייה: אעבור, השלישית: אל שאול-תחתית תרד זו! האם מוכרחה הקדשה, נזירת הזנות, לשבת בדרכי השליווה הביתה? אוי לי מיצרי, אבל לא איכפת לי, כי פעמיים הנני אשר הנני: אחד, אשר כיצרו מקרהו, ואחד אשר ימר רוחו בגללו, המתכחש לעצמו ועובר בזעם. הפזמון הישן! האמנם חוק הוא שיושר תמיד מחדש? כך ישירו אחזי-משוט אסירי-ברזל מקרב לבם הגונח בעבודת-הפרך. למעלה שרתי כבר אַנקתי עם אחת הנערות המהוללות והיה עלי להסתפק בכך לפי שעה. משל, עלול התופת להסתפק ולשבוע! סקרנות מחפירה, מאפע, שנתפל טעמה מאה פעמים! מה תאמר ואיך תתנהג? אדם אחר, שיבוא אחריי, יבוא וינסה. אני עובר.

ויעמוד.

„הברכה לאדונית!“ אמר.

„חזק ואמץ!“ לחשה.

אז אחז אותו כבר מלאך התאוות בציציות ראשו, וקול לחישתה נתן בו צמרמורת-סקרנות בתשוקה אל האשה.

„המלחשת על אֵם הדרך“, אמר, ופיו מרטט, „למי את מחכה?“

„מחכה אני“, השיבה, „לאיש-תאוה איש-חדווה, המבקש לקבל עמי חלק-

כחלק מסודותיה של אֵלת-האהבה.“

„אם כן, הצליחה דרכי למחצה“, אמר יהודה, „כי איש-תאוה הנני, אם

גם לא איש-חדווה. אינני מתאוה בתאוה אבל בקרבי מתאוה התאוה. גם

בכהונתך, כמדומה לי, אין חדווה רבה בתאוה, כי אנוסה היא להסתפק בכך,

שתתמלא תאוות אחרים.“

„נודבות אנחנו“, ענתה היא. „אבל אם יבוא האיש הנכון, ידענו גם לקבל.

המתאוה אתה לבוא אלי?“

הוא נגע בה.

„אבל מה תתן לי?“ עצרה בעדו.

הוא צחק.

„לאות“, אמר, „לאות, כי איש-תאוה אנוכי ואף רוח-החדווה נגעה בי מעט.

אשלח לך גדי-עזים מן הצאן, למען תזכיריני.“

„אבל גדי-העזים אינו בידך.“

„אשלחנו לך.“

„כך נוהגים לומר לפני־כן. ואחרי־כן נהפך רוחו של אדם והיה לאיש אחר, שאינו יודע את דבר הראשון. תתן ערבון עד שולחך.“

„מה הערבון אשר אתן לך?“

„טבעת החותם אשר באצבעך, פתילך אשר בצווארך והמטה שבידך!“

„יודעת את לשמור טובת האדונית?“ אמר. „קחי!“

אז יזמר עמה את הזמר על אם הדרך. בדימדומי הערב, והיא נעלמה מעבר לחומה. הוא הלך הביתה; וממחרת אמר לחירה, רועה־צאנו:

„ובכן, כך וכך, יודע אתה איך מתגלגלים דברים. הדבר היה בפתח עיניים, הנקרא עינם, ושם ישבה קדשה מן הקדשות, שבעיניה היה משהו שניצנץ מתחת לצעיף, — הקיצור, מה אכביר מלים בין גבר לגבר! עשה־נא בטובך והבא לה את גדי־העיזים, אשר אמרתי לה, למען אקבל את הדברים, שהוכרחתי להניח בידה לערבון, את הטבעת, המטה והפתיל. הבא לה תיש טוב וחזק, שיש בו מועיל, אינני רוצה להיות לבוץ בעיני הבויה. אפשר יושבת היא שוב בשער; אם לא, שאל את האנשים שם!“

חירה בחר בתיש, שמכוער היה כשד ונהדר, בעל קרניים מסולסלות, חרטום משוסע וזקן ארוך; הוא הוליך אותו אל עיניים, עד השער, ושם לא היתה נפש חיה. בפנים היה שואל:

„הזונה שישבה על הדרך... איה? הן עליכם להכיר את קדשתכם!“

אולם הם החזירו לו:

„אין; ולא היתה בזה קדשה. אין כזאת בקרבנו. עיר כשרה עירנו. לך, בקש לך במקום אחר עז בשביל התיש הזה; ולא, אבנים יעופו!“
כל־זאת סיפר חירה ליהודה; והוא רק הגביה כתפיו.

„אם אי־אפשר למוצאה“, אמר, „אשמתה היא. את שכרה ביקשנו לתת לה, איש לא יוכל לשים בנו דופי. מובן, הערבון אבד לי. חזינה של אלגביש היתה בראש המטה. החזר את התיש אל העדר!“

ובכך שכח את כל המעשה. אולם כעבור שלושה חדשים נודע, כי תמר הרה.

היתה שערוריה, שכמוה לא נשמעה במקומות הללו מאז ומכבר. היא התגוררה בבית אבותיה, אלמנה בבגדי אבלותה, והנה, מה יצא לאור היום, — שמתנהגת היתה בלא בוש, וחטא־מוות חטאה, ואין להעלים דבר! האנשים רטנו ונהמו, הנשים שרקו, לעגו וצרחו גידופות. כי גאינה היתה תמר כנגדם כל הימים, והתנהלה כבת־נדיבים.

אל יהודה הגיעה מיד הצווחה:

„הידעת, הידעת? תמר כלתך התנהגה כך, שאין עוד להעלים עין. זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים!“

יודה החוויר, עיני־הצבי בלטו מחוריהן, נחיריו התרפרפו. עוברי־עבירות עשויים להיות רגישים ביותר כנגד חטאי העולם; נוסף על כך, היתה בלבו

טינה מרה כנגד האשה, שהשחיתה שניים מבניו, וגם בגלל הפרת ההבטחה שנתן לה על השלישי.

„שאל חטאה“, אמר. „יהיו השמיים על ראשה נחושת והארץ אשר תחתיה ברזל! באש תישרף! מאז ומכבר נחתם דינה למוקד, ועתה ברור כשמש, כי תועבה עשתה בישראל ואת בגדי אלמנותה טימאה. לפני פתח בית־אביה תוצא ושם ישרפוה לאפר. דמה בראשה!“

בפסיעות גסות היה מהלך בראש מביאי הדיבה שהיו מטלטלים זרועותיהם; ואליהם הצטרפו בדרך קהל מטלטלי זרועותיהם, שיצאו מן הכפרים מכל צבר, עד שהצטבר המון אחוז בולמוס שנדחק כנגד בית האלמנה בעקבות יודה, מגדפים ושורקים. ובבית פנימה עלה קול אנחות ובכיות, קול אבותיה של תמר; אך מפיה לא נשמע שמץ דבר.

או נבחרו שלושה אנשים שנועדו להיכנס ולהוציא מן הבית את הזונה. הם הלכו, כתפיים עזות, זרועות נוקשות, הסנטר על החזה, ואגרופיהם מוכנים לתפוש את תמר ולהוציאה, להוקיעה בקלונה, למען תישרף.

אולם, לאחר שעה קלה חזרו ויצאו האנשים ותמר אין עמהם, אך דברים אחדים בידיהם. האחד נשא טבעת בין שתי אצבעותיו; ושאר אצבעותיו מפורקות. השני החזיק מטה באמצעותו, ידו שלוחה לפניו. השלישי נידנד פתיל על ידו. את הדברים האלה הביאו אל יהודה, שעמד בראש ההמון, ואמרו:

„כה הגידה תמר, לומר לך: לאיש אשר אלה לו, אנוכי הרה. הפר־נא. למי החותמת והפתילים והמטה האלה? כי הנה: לא אני האשה, שתאבה להישחת יחד עם בנה מהסתפח אל נחלת אלוהים!“

יהודה, הלבאי, התבונן אל הדברים, בעוד ההמון נדחק מסביבו וכל עין נשואה אל פניו, ובעוד שכיסהו חזרוץ־החימה לפניו, התכרכמו פניו אט־אט ולבסוף האדימו כדם עד שורשי שערו ועד לעומקי עיניו. והוא נאלם דומיה. אז נתנה אשה אחת בצחוק קולה, ואחריה עוד אחת, ושוב אחד האנשים, ואחר־כך נשים ואנשים מרובים, ולבסוף צחק בקול צוהל ומריע בלי־הרף כל האספסוף, עד שהשתוחחו בעווית הצחוק ופיותיהם פעורים כלפי השמיים, וכך צעקו:

„יהודה, אתה האיש! יהודה עשה את כלתו — פלולתו! הרהרהו! הא־הא־הא!“

ובן־לאה, הרביעי, מה הוא אמר? הוא אמר בלחש, בתוך המון ההמון: „צדקה ממני!“ ויצא מקרבם בראש מושפל.

ובבוא עת לדתה, כעבור חצי שנה, והנה תאומים בבטנה; והנה הם אנשים, אנשי חיל.

שני בנים הכריתה מישראל בעת ירידתה אל עומק הזמן, ושניים הביאה, טובים מהם לאין דמיון, משחזרה ועלתה. בייחוד היה פרץ, הבכור, בן־חיל כהלכה, שמוליד היה בנים ובני־בנים לעולם ולקורות־הימים, אשר תואר

והדר להם. בדור השביעי יצא ממנו אחד, שהיה תכלית דמותו של איש־חיל, ברעו שמו, אישה של אחת נעימה. אלה פרו ורבו באפרתה ותהילתם בבית־לחם, כי בן בנם היה ישי בית־הלחמי, אבי שבעה בנים, ועוד אחד, והוא הקטן, רועה את צאן אביו, אדמוני עִס־יִפֶּה־עִינִיִּים וטוֹב־רֹאֵי.

ידו רב לו בכינור ובקלע; הוא הפיל את הענק, — ואז כבר נמשח למלך בסתר.

כל זה צפון במרחקי העתיד והוא כתוב בדברי הימים הגדולים, אשר סיפור קורותיו של יוסף אינו, אלא פרשה אחת המשתלבת בהם. אבל בפרשה זו משתלב ותקוע סיפור־המעשה על־אודות האשה, שסירבה להשתלף מתוכם, ולא בשום מחיר, כי־אם הביאה את עצמה אל המסילה בתוקף־רצון מדהים. כאן היא ניצבת, רמת־קומה ואפלה כמעט בשיפוע אחת הגבעות מגבעות מכורתה, מביטה — ידה האחת על בטנה והשנית מצלה על עיניה — מביטה אל הארץ הפוריה, אשר על פני מרחביה משתברות קרני־האור אל עמודי ענני־הערפל, וזרמות הלאה בזיו זרמי הזוהר.